

Historisch permanent grasland anno 2013 in de landbouwstreek 'Polders'

Nummer:	INBO.A.2013.127
Datum advisering:	20 januari 2014
Auteur(s):	Steven De Saeger, Gerald Louette, Patrik Oosterlynck, Desiré Paelinckx & Maurice Hoffmann
Contact:	Steven De Saeger (steven.desaeger@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	vraag daterend van februari 2013
Geadresseerden:	Kabinet van de Vlaamse minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur T.a.v. Joke Schauvliege Koolstraat 35 bus 5 1000 Brussel kabinet.schauvliege@vlaanderen.be
Cc:	Agentschap voor Natuur en Bos Marleen Evenepoel (marleen.evenepoel@lne.vlaanderen.be)

AANLEIDING

Het Kabinet van de Vlaamse Minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur (Minister Joke Schauvliege) verzocht ons een wetenschappelijk onderbouwde kaart te maken van de historisch permanente graslanden (HPG) in de landbouwstreek 'Polders' in uitvoering van het regeerakkoord.

De Biologische Waarderingskaart (BWK; De Saeger *et al.* 2010) werd tot heden als kennisbron gebruikt. Deze kaartlaag is binnen de landbouwstreek 'Polders' eerder als oud te klasseren (karteerperiode 1997-2004, Vriens *et al.* 2011). Dit was een belangrijk knelpunt om tot een algemeen aanvaarde HPG-kaart te komen en de aanleiding tot deze kabinetsopdracht.

VRAAGSTELLING

De actuele ligging en oppervlakte (anno 2013) van de historisch permanente graslanden in de landbouwstreek 'Polders'.

TOELICHTING

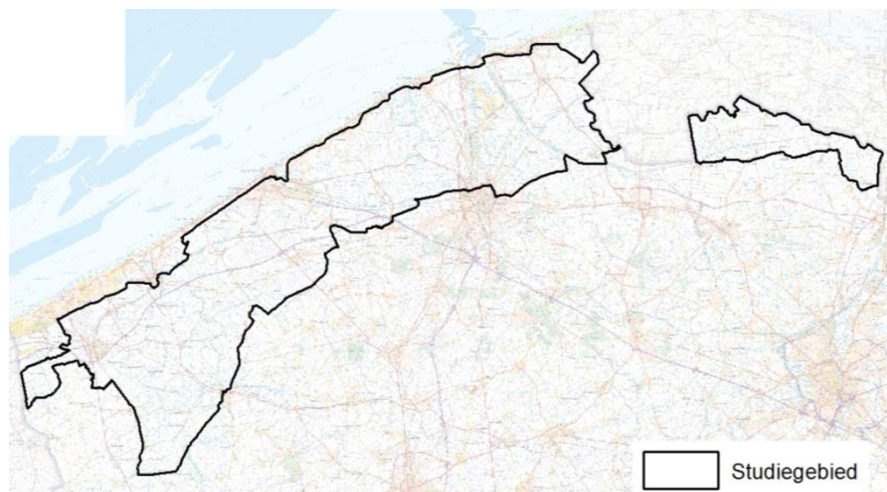
1. Definitie Historisch Permanent Grasland

De definitie van HPG wordt in de huidige wetgeving¹ omschreven als "een halfnatuurlijke vegetatie bestaande uit grasland gekenmerkt door het langdurige grondgebruik als graasweide, hooiland of wisselweide met ofwel cultuurhistorische waarde, ofwel een soortenrijke vegetatie van kruiden en grassoorten waarbij het milieu wordt gekenmerkt door aanwezigheid van sloten, greppels, poelen, uitgesproken microreliëf, bronnen of kwelzones". Deze definitie wordt in het Natuurdecreet verduidelijkt door te verwijzen naar een aantal karteringseenheden van de BWK, waarvan volgende belangrijk zijn binnen het studiegebied:

- *hpr*: weilandcomplex met veel sloten en/of microreliëf;
- *hp** en *hpr**: soortenrijk permanent cultuurgrasland met relictten van halfnatuurlijke graslanden (met weinig, respectievelijk veel sloten en/of microreliëf);
- *hp met fauna*: soortenarm permanent cultuurgrasland met belang voor (avi-)fauna.

2. Methodiek (naar De Saeger *et al.* 2013)

Het studiegebied omvat de landbouwstreek 'Polders' in West-Vlaanderen en het Meetjesland. In functie van de realisatie van de G-IHD - meer bepaald de referentie naar de 'Oostkustpolders' in de G-IHD voor de kleine rietgans - werd de afbakening in de omgeving van Brugge uitgebreid (Figuur 1).

Figuur 1: het studiegebied

De recentste versie van de BWK diende als vertrekbasis. Op deze kaart werden selecties gemaakt op BWK-eenheden die voldoen aan de definitie van HPG. Op deze selecties gebeurde in de eerste plaats een desktopcontrole waarbij de graslanden gescoord worden op graslandcontinuïteit en de aanwezigheid van microreliëf. Recente luchtfoto's (anno 2008 en 2012) laten goed toe om microreliëf te herkennen en te kwantificeren alsook te discrimineren tussen landgebruik als akker of als grasland. Bijkomend is het

¹ het Natuurdecreet en haar uitvoeringsbesluiten

landgebruik gecontroleerd met de éénmalige perceelregistratie van de landbouwpercelen (EPR, periode 2008-2011) om het blijvend graslandkarakter vast te stellen (steeds als grasland aangemeld). Ruim 14.500 ha (HPG uit de BWK en/of continu grasland in de EPR) werd volgens deze procedure gecontroleerd.

De gecontroleerde percelen werden op basis van de controle in 3 categorieën ingedeeld:

- *geen HPG*: percelen die duidelijk niet steeds grasland waren in de periode 2008 - 2012 (bijv. omgezet naar akker of bebouwd);
- *HPG met microreliëf op basis van de luchtfoto's*: percelen die steeds grasland waren en op de recente luchtfoto's duidelijk een zichtbaar microreliëf over nagenoeg de hele oppervlakte vertonen;
- *mogelijk HPG*: alle overige percelen (waaronder hp met fauna), die niet zeker als 'geen HPG' of als 'HPG met microreliëf op basis van de luchtfoto's' konden gecatalogeerd worden.

Alle percelen met de code '*HPG met microreliëf op basis van de luchtfoto's*' zijn rechtstreeks opgenomen in de finale HPG-laag. Via een steekproef (n=100) uit deze groep werd tijdens de veldcampagne de betrouwbaarheid van de desktopanalyse geëvalueerd; daarbij werd een hoge betrouwbaarheid (overeenkomst tussen desktopoordeel en veldoordeel) van de desktopanalyse vastgesteld.

De groep '*geen HPG*' is niet verder behandeld.

Voor de percelen die als '*mogelijk HPG*' zijn gelabeld, is in een volgende fase een terreincontrole uitgevoerd. Om de veldcampagne haalbaar te houden zijn onder meer eigendommen van de overheid (ANB) of van erkende terreinbeherende verenigingen, alsook percelen gelegen in het beschermd landschap 'Oudlandpolders van Lampernisse' niet weerhouden voor terreincontrole. Voor deze percelen gebeurde een actualisatie van de BWK via luchtfotocontrole.

Percelen die enkel voldoen aan de definitie wegens hun faunabelang (*hp met fauna*) werden evenmin opgenomen in de veldcampagne. De actualisatie hiervan is gebaseerd op de EPR. Binnen de fauna-afbakening (De Knijf *et al.* 2010) zijn alle percelen geselecteerd die in de periode 2008-2012 steeds als grasland zijn aangegeven.

Voor de veldcampagne werd een samenwerking tussen het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, het Agentschap voor Natuur en Bos en de Vlaamse Landmaatschappij opgezet. In totaal hebben ruim 100 medewerkers aan de veldcampagne deelgenomen. De veldcampagne werd geconcentreerd in een periode van twee weken, eind juni 2013. De kartering gebeurde op basis van een met alle partijen en met de Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling overeengekomen en gestandaardiseerd protocol. Van 4.740 ha binnen het studiegebied (Figuur 1) werden velddata m.b.t. landgebruik, microreliëf en indicatieve soorten ingezameld. De verwerking van alle ingezamelde velddata gebeurde vanuit de centrale HPG-databank. Via vaste beslissingsregels gebeurde een classificatie tot al dan niet HPG.

Voorafgaand aan de actie werd het veldprotocol uitvoerig getest. Via een tweetal opleidingsdagen werden de karteerders hiermee vertrouwd gemaakt. Bijkomend werd de kwaliteit van het uitgevoerde veldwerk gecontroleerd door middel van een dubbelblind steekproef (hetzelfde perceel werd tweemaal, en onafhankelijk van elkaar door twee teams gekarteerd), deze steekproef (n=100) toonde een hoge betrouwbaarheid aan, wat wil zeggen dat de ingezamelde velddata van beide teams in bijna alle gevallen tot dezelfde classificatie aanleiding gaf.

3. Trend (naar De Saeger *et al.* 2013)

Opmerkelijk is een recente afname van 44 ha van de oppervlakte historisch permanent grasland binnen de bezochte percelen van de veldcampagne. Luchtfoto's (tot mei 2012) en landbouwregistraties die de voorbije vijf jaar (2008-2012) onafgebroken en ontegensprekelijk grasland laten zien, bleken tijdens het veldwerk van juni 2013 omgezet naar een andere bestemming (akker en soms ook bebouwd).

Bijkomend toonde een vergelijking van de actuele kaartlaag van de historisch permanente graslanden met deze van een voorgaande kartering (BWK versie 2, veldkartering 1997-2005) aan dat 208 ha van een totale onderzochte oppervlakte van 2.868 ha (enkel percelen uit BWK versie 2 waarvan een BWK-kartering² met aanvullende soortenlijst bestaat) sindsdien is verdwenen. Bij deze trendinschatting dient evenwel in rekening gebracht te worden dat slechts een semi-kwantitatieve vergelijking van beide datasets

² Uit BWK 1997 - 2005 werden geselecteerd waarvan de kenmerkende plantensoorten werden genoteerd en er dus aanvullend bewijs is van toenmalig HPG. De uitspraak over de afname van 208 ha geldt dus enkel voor deze gedocumenteerde percelen. Hoewel de selectie van percelen niet random is en er dus geen uitspraak mogelijk is voor het totaal van HPG, is het voor de betrokken percelen wel degelijk een betrouwbaar gegeven.

mogelijk is. De 'verdwenen' oppervlakte is enerzijds 100% correct, want een 1 op 1 onderlinge vergelijking, maar heeft anderzijds, slechts betrekking op een beperkt deel van het studiegebied, met name die percelen die in de BWK-versie 2, veldkartering 1997-2005 met zekerheid correct gekarteerd werden als HPG. De aldus verkregen trendinschatting is daarom, in absolute termen (aantal ha) als een minimum te beschouwen.

CONCLUSIE

Het eindproduct is een geactualiseerde kaartlaag van de historisch permanente graslanden binnen het studiegebied. Elk perceel bevat tevens een BWK-typering. Het betreft een geodatabank, die samengesteld is uit:

- 'HPG';
- 'HPG-fauna': een geactualiseerde kaartlaag van de 'hp met fauna'. Deze omvat het (soortenarm) permanent cultuurgrasland met belang voor (avi-)fauna, opgenomen in de éénmalige perceelsregistratie (EPR) en niet vervat in de hoger vermelde laag;
- 'HPG-onbeslist': mogelijk HPG-graslanden waarvan de einduitspraak onzeker is. Dit zijn vooral pas gemaaide graslanden, waardoor de aan-/afwezigheid en de abundantie van typische soorten niet of onvoldoende kon ingeschat worden tijdens het veldbezoek.

Samenvattend zijn anno 2013 binnen het studiegebied 11.812 à 12.251 ha HPG aanwezig. Deze marge is te wijten aan 430 ha 'HPG-onbeslist'. We onderstrepen dat de oppervlakte HPG deel uitmaakt van een groter graslandareaal dat voor andere doeleinden (o.a. instandhoudingsdoelstellingen voor tal van Europees beschermde soorten in de regio) bescherming dient te genieten.

REFERENTIES

EPR 2008-2012:

Agentschap voor Landbouw en Visserij (2008) Geïntegreerd Controle- en Beheerssysteem. Eenmalige perceelsregistratie. Versie 2008. GIS-bestand. Brussel.

Agentschap voor Landbouw en Visserij (2009) Geïntegreerd Controle- en Beheerssysteem. Eenmalige perceelsregistratie. Versie 2009. GIS-bestand. Brussel.

Agentschap voor Landbouw en Visserij (2010) Geïntegreerd Controle- en Beheerssysteem. Eenmalige perceelsregistratie. Versie 2010. GIS-bestand. Brussel.

Agentschap voor Landbouw en Visserij (2011) Geïntegreerd Controle- en Beheerssysteem. Eenmalige perceelsregistratie. Versie 2011. GIS-bestand. Brussel.

Agentschap voor Landbouw en Visserij (2012) Geïntegreerd Controle- en Beheerssysteem. Eenmalige perceelsregistratie. Versie 2012. GIS-bestand. Brussel.

De Knijf G., Guelinckx R., T'jollyn F. & D. Paelinckx (2010). Biologische Waarderingskaart, versie 2. Indicatieve situering van de faunistisch belangrijke gebieden (Rapport en digitaal bestand) . Rapporten van het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek, INBO.R.2010.31, Brussel.

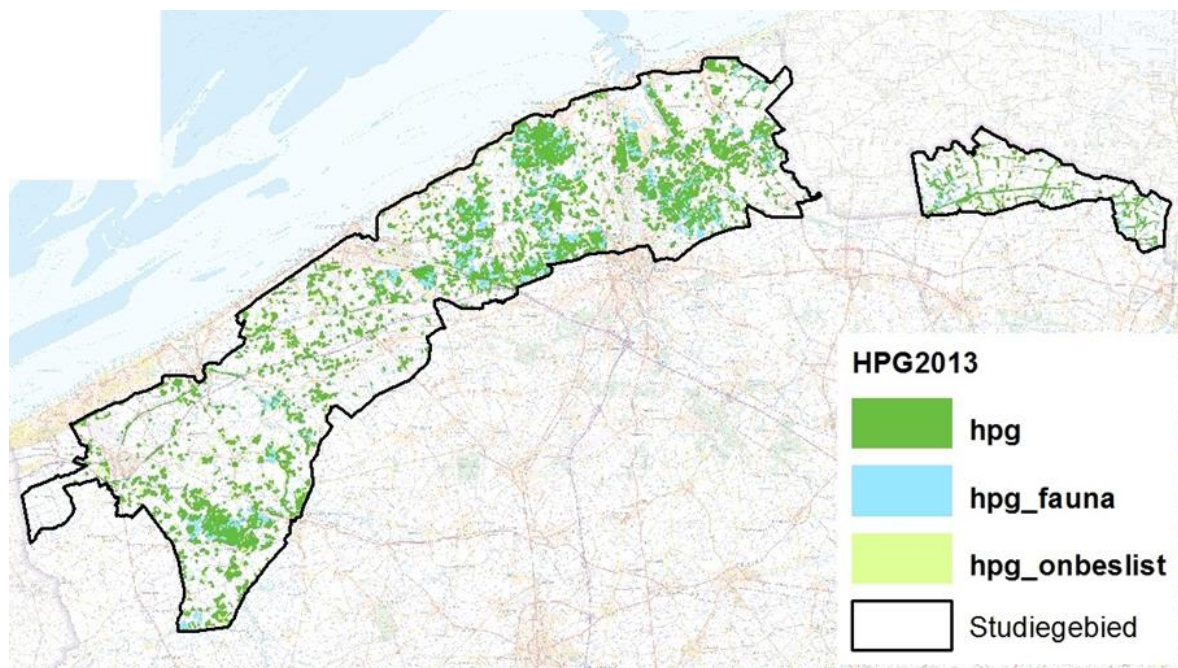
De Saeger S., Ameeuw G., Berten B., Bosch H., Bricchau I., De Knijf G., Demolder H., Erens G., Guelinckx R., Oosterlynck P., Rombouts K., Scheldeman K., T'jollyn F., Van Hove M., Van Ormelingen J., Vriens L., Zwaenepoel A., Van Dam G., Verheirstraeten M., Wils C. & Paelinckx D. (2010). Biologische Waarderingskaart versie 2.2. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.R.2010.36, Brussel.

De Saeger S., Louette G., Oosterlynck P., Paelinckx D. & Hoffmann M. 2013. Historisch permanent grasland in de landbouwstreek 'Polders' anno 2013. Technisch rapport campagne 2013. Rapporten van het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek, INBO.R.2013.896909, Brussel.

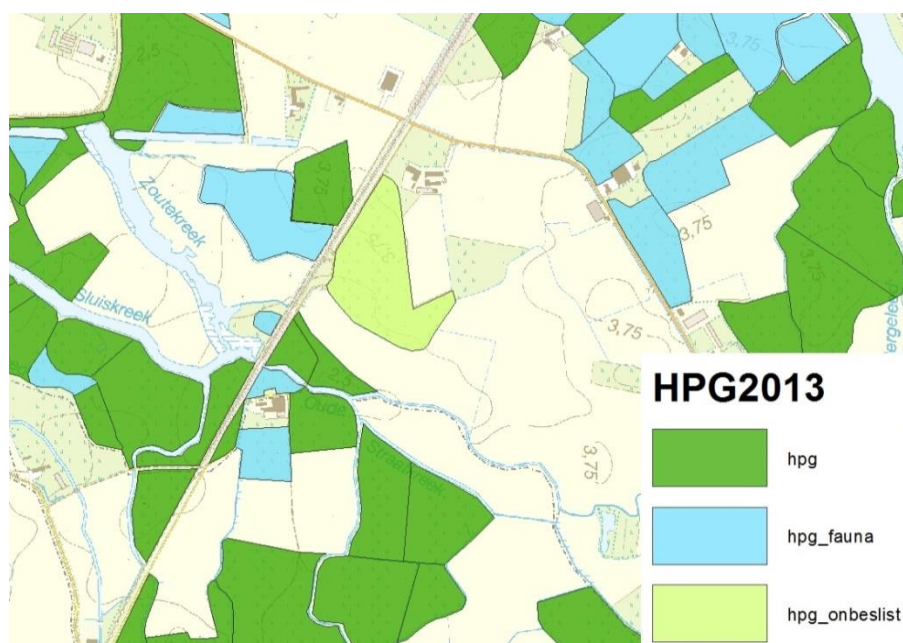
Vriens L., Bosch H., De Knijf G., De Saeger S., Guelinckx R., Oosterlynck P., Van Hove M. & Paelinckx D. (2011). De Biologische Waarderingskaart. Biotopen en hun verspreiding in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.M.2011.1, Brussel.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Overzichtskaart van de historisch permanente graslanden binnen het studiegebied

Bijlage 2: Detailvoorbeeld van de kaartlaag van de historisch permanente graslanden

Bijlage 3: Zip-file INBO.R.2013.896909_bijlage6

Deze Zip-file bevat volgende bestanden:

- ARCGIS-bestand 'studiegebied_INBO.R.2013. 896909'
- ARCGIS-bestand 'HPG2013_INBO.R.2013. 896909'
- Metadata bij het ARCGIS-bestand HPG2013_INBO.R.2013. 896909